

Litteraturoversigter

Bog anmeldelse

Vejrup Hansen. Per: *Lønforskelle, lønpolitik og beskæftigelse i 1970'erne*. Arbejdsløshedsundersøgelserne nr. 4. Socialforskningsinstituttet 1982.

I slutningen af 1970'erne påbegyndte Socialforskningsinstituttet et større undersøgelsesarbejde af de problemer, der er knyttet til den høje og stigende arbejdsløshed. Per Vejrup Hansens (PVH) bog er den 4. i rækken af rapporter fra dette arbejde. Den første rapport, som udkom i 1979, omhandlede efterspørgselen efter arbejdskraft i den private sektor, produktivitetsudviklingen, arbejdskraftsforbruget i den offentlige sektor samt udviklingen i udbuddet af arbejdskraft. Den anden rapport, fra 1980, behandlede ledighedens omfang og fordeling samt den evt. sammenhæng mellem arbejdsløshed og sygefravær. Endelig behandler den 3. rapport, fra 1982, i en række bidrag aspekter af arbejdsmarkedets funktionsmåde, samspillet mellem lovgivning og arbejdsmarkedet samt arbejdsløshedens konsekvenser for den enkelte.

Der eksisterer som bekendt en række stærke synspunkter omkring virkningen af indkomspolitik, omkring betydningen af ændringer i lønstrukturen og omkring den faktiske udvikling i de relative indkomster i de senere år. PVH's bog bidrager i høj grad til en mere oplyst debat om disse emner.

I kap. 2 er temaet en undersøgelse af den faktiske udvikling i realløn, disponibel realløn og relative lønninger for arbejder-, funk-

tionær- og tjenestemandsgupper i 1970'erne. Hovedresultatet er en kraftig indsnævring af lønstrukturen frem til 1977. Efter 1977 stabiliseres lønstrukturen på det private manuelle arbejdsmarked, mens de offentligt ansatte fortsat oplever et fald i deres løn relativt til sammenlignelige grupper på det private arbejdsmarked. Kapitlet rummer en meget nyttig sammenfatning af de omtalte træk i de sidste 10 års udvikling.

Den beskrivende diskussion fortsætter i første del af kap. 3, som giver en indgående beskrivelse af udviklingen i lønrelationerne for årene 1966-80 for den del af det manuelle arbejdsmarked, som er omfattet af DA's lønstatistik. Generelt karakteriseres udviklingen af mindre vægt i periodens løb til pristalsregulering og overenskomstmæssige stigninger, som PVH tolker som de udjævrende komponenter i lønudviklingen og større relativ vægt til lønglidningen. Kapitlets hovedpointe er det tidsmæssige sammenfald mellem ophøret af lønudjævningen og de indkomspolitiske indgreb siden 1977. Eftersom indkomspolitikken normalt antages med størst effekt at kunne ramme pristals- og overenskomstdelene af lønudviklingen, som specielt begunstiger de lavtlønnede, konkluderes det, at de indkomspolitiske indgreb er en medvirkende årsag til ophøret af lønudjævningen. Man savner måske her en nærmere drøftelse af muligheden for at identificere de specifikke virkninger af indkomspolitikken sammenholdt med virkningerne af den fastholdte høje arbejdsløshed.

Litteraturoversigter

Bog anmeldelse

Vejrup Hansen. Per: *Lønforskelle, lønpolitik og beskæftigelse i 1970'erne*. Arbejdsløshedsundersøgelserne nr. 4. Socialforskningsinstituttet 1982.

I slutningen af 1970'erne påbegyndte Socialforskningsinstituttet et større undersøgelsesarbejde af de problemer, der er knyttet til den høje og stigende arbejdsløshed. Per Vejrup Hansens (PVH) bog er den 4. i rækken af rapporter fra dette arbejde. Den første rapport, som udkom i 1979, omhandlede efterspørgselen efter arbejdskraft i den private sektor, produktivitetsudviklingen, arbejdskraftsforbruget i den offentlige sektor samt udviklingen i udbuddet af arbejdskraft. Den anden rapport, fra 1980, behandlede ledighedens omfang og fordeling samt den evt. sammenhæng mellem arbejdsløshed og sygefravær. Endelig behandler den 3. rapport, fra 1982, i en række bidrag aspekter af arbejdsmarkedets funktionsmåde, samspillet mellem lovgivning og arbejdsmarkedet samt arbejdsløshedens konsekvenser for den enkelte.

Der eksisterer som bekendt en række stærke synspunkter omkring virkningen af indkomspolitik, omkring betydningen af ændringer i lønstrukturen og omkring den faktiske udvikling i de relative indkomster i de senere år. PVH's bog bidrager i høj grad til en mere oplyst debat om disse emner.

I kap. 2 er temaet en undersøgelse af den faktiske udvikling i realløn, disponibel realløn og relative lønninger for arbejder-, funk-

tionær- og tjenestemandsgupper i 1970'erne. Hovedresultatet er en kraftig indsnævring af lønstrukturen frem til 1977. Efter 1977 stabiliseres lønstrukturen på det private manuelle arbejdsmarked, mens de offentligt ansatte fortsat oplever et fald i deres løn relativt til sammenlignelige grupper på det private arbejdsmarked. Kapitlet rummer en meget nyttig sammenfatning af de omtalte træk i de sidste 10 års udvikling.

Den beskrivende diskussion fortsætter i første del af kap. 3, som giver en indgående beskrivelse af udviklingen i lønrelationerne for årene 1966-80 for den del af det manuelle arbejdsmarked, som er omfattet af DA's lønstatistik. Generelt karakteriseres udviklingen af mindre vægt i periodens løb til pristalsregulering og overenskomstmæssige stigninger, som PVH tolker som de udjævrende komponenter i lønudviklingen og større relativ vægt til lønglidningen. Kapitlets hovedpointe er det tidsmæssige sammenfald mellem ophøret af lønudjævningen og de indkomspolitiske indgreb siden 1977. Eftersom indkomspolitikken normalt antages med størst effekt at kunne ramme pristals- og overenskomstdelene af lønudviklingen, som specielt begunstiger de lavtlønnede, konkluderes det, at de indkomspolitiske indgreb er en medvirkende årsag til ophøret af lønudjævningen. Man savner måske her en nærmere drøftelse af muligheden for at identificere de specifikke virkninger af indkomspolitikken sammenholdt med virkningerne af den fastholdte høje arbejdsløshed.

Denne indvending hænger sammen med fraværet af overvejelser om den evt. makroøkonomiske effekt af de indkomspolitiske indgreb. Først og fremmest om de bevirker en reduktion af inflationstakten i forhold til en situation uden indkomspolitik. En reduktion af inflationstakten ville også have fordelingsmæssige konsekvenser, som evt. ville modvirke den direkte effekt på lønstrukturen. Generelt må vi snart have så mange indkomspolitiske eksperimenter bag os, at analyser af deres effekt (eller manglende effekt) på lønstigningstakten af den type, som i mange år har været forsøgt i England, må være en interessant opgave at tage op. Dernæst er der grund til at påpege det (selvfølgelig) forhold, at vore analyser i et vist omfang styres af datatilgængelighed. DA's lønstatistik er det dominerende grundlag her i landet, og man skal somme tider minde sig selv om, at det faktisk kun er ca. 1/7 af lønmodtagerne, som beskæftiges indenfor dette område. I perioden efter 1977 er der jo, som PVH også påpeger i kap. 2, tale om en fortsat lønudjævning, når den store gruppe offentligt ansatte drages ind. Da der næppe er tvivl om, at gennemsnitslønnen for offentligt ansatte ligger over gennemsnittet på DA's manuelle område, kan man – lidt provokerende – vende konklusionen om og sige, at lønudjævningen i bredere forstand fortsætter under indkomspolitikken. Der findes dog en enkelt gruppe, nemlig DA's manuelle område, hvor den ophører, men hvor meget grund er der til at lægge stor vægt på det, eftersom der stort set er etableret ligeløn imellem grupperne faglærte, ufaglærte og kvindelige arbejdere? De små forskelle, som stadig består, kan begrundes i forskellig uddannelseslængde og i en endnu ikke uddød diskriminatorisk holdning.

Resten af kapitel 3 beskriver udviklingen i relativ beskæftigelse, relativ ledighed og relativ løn. Det leder frem til kap. 4, som omhandler et specielt aspekt af dette, nemlig forholdet mellem udviklingen i relativ kvindeløn og relativ kvindebeskæftigelse i industrien i årene 1966-79. Valget af industrien er styret af datahensyn. Formålet er at afprøve det, som kaldes »markedsmodellen«, dvs. et udsagn om, at den relative ledighed og/eller beskæftigelse bevæger sig modsat de relative lønninger. Fra kap. 3 ved vi, at den relative kvindeledighed bevæger sig samme vej som den relative kvindeløn. I kap. 4 ønsker PVH at undersøge, om dette ændrer sig, når man i stedet for relativ ledighed anvender relativ beskæftigelse. For hele økonomien er der ikke tvivl om, at den relative kvindebeskæftigelse, og den relative kvindeløn har bevæget sig i samme retning. For industrien afprøves sammenhængen i en regressionsanalyse med den relative kvindebeskæftigelse som afhængig variabel og ændringer i samlet beskæftigelse og ændringer i relativ kvindeløn som forklarende variabel. For årene 1966-79 er det helt dominerende resultat på *brancheniveau* en signifikant positiv koefficient til beskæftigelsesændringer og insignificant koefficienter til ændringer i den relative løn. På dette grundlag konkluderer PVH, at kvindebeskæftigelsen er mere konjunkturfølsom, men at der ikke foreligger effekter fra den relative lønudvikling.

Betyder det nu, at markedsmodellen kan afvises totalt og erstattes af en institutionel forklaring? Ser vi først på industrien, bemærker man, hvis en længere periode end PVH's inddrages, at kvindeandelen er ekstremt stabil. I hele perioden 1953-80 svinger kvindeandelen mellem 27 og 31%. A priori er man advaret om, at der næppe vil blive

fundet signifikante resultater med almindelige makro-variable. Det specielle træk for industrien er snarere, at kvindeandelen er svagt faldende (gns. 1953-59: 29,4%, 1960-73: 29,4%, 1974-80: 27,9%), mens den har været stærkt stigende i resten af økonomien. Netop når udviklingen i resten af økonomien indrages, bliver det sværere at vurdere, hvad markedsmodellen siger om forholdet mellem udviklingen i relativ løn og relativ beskæftigelse. En historie, der lød, at der i store dele af perioden var tale om en hurtigere stigning i efterspørgselen efter kvindelig arbejdskraft end i udbuddet, ville netop føre til det observerede: en samtidig stigning i den relative kvindebeskæftigelse og -løn. En anden faktor, som PVH ikke nævner explicit er diskrimination. Hvis aftagende kønsdiskrimination har bevirket, at de relative lønninger har ligget langt fra de relative produktiviteter i begyndelsen af perioden (medio 1950'erne), og at de senere har nærmet sig hinanden, er der også her et bidrag til en forklaring på udviklingen.

Den afsluttende fortolkning hos PVH, som er en kønsspecifik job-segmentering inden for de enkelte fag og brancher som alternativ til substitution, bør måske nuanceres i lys af, dels at industrien - specielt i Danmark - langt fra er hele arbejdsmarkedet, dels af at substitution er et langt bredere begreb end erstatning af mænd med kvinder og omvendt på den enkelte arbejdsplads.

Sammenfattende er bogen et interessant og nyttigt bidrag til den løbende arbejdsmarkedspolitiske debat.

Peder J. Pedersen

Nationaløkonomisk Institut, Handelshøjskolen i Århus

Modtagne danske bøger

Generel økonomisk teori

Skak, Mogens: *En note om indekstal og -teori, nationalregnskabet, pengeudbudet til brug for undervisningen i nationaløkonomi*. Odense Universitet: Institut for Nationaløkonomi og Sociologi, 1983. 33 pp.

Årbok 1982. Udg. af Nordisk Økonomisk Forskningsråd. Oslo: Universitetsforlaget, 1983. 164 pp.

Økonomisk vækst. Økonomisk politik og planlægning. Konjunktur

Bonke, Jens: *Aldrig mere arbejde - økonomi og virkelighed*. Charlottenlund. Rosinante, 1983. 139 pp. Kr. 130,00.

Dansk økonomi maj 1983. Udg. af Det økonomiske Råds formandskab. København: Direktoratet for Statens Indkøb, 1983. 127 pp. Kr. 35,00.

Jensen, Jens-Jørgen og Märta-Lisa Magnusson, red.: *Sibiriske perspektiver*. Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 1983. 120 pp. Kr. 76,25.

Økonomisk Oversigt marts 1983. Udg. af Det økonomiske Sekretariat. København: Direktoratet for Statens Indkøb, 1983. 127 pp. Kr. 45,00.

Penge og finanser

Beretning fra Tilsynet med Realkreditinstitutter 1981 og 1982. København: Boligstyrelsen, 1983. 160 pp.

Budgetredegørelse 1983. Udg. af Budgetdepartementet. København: Direktoratet for Statens Indkøb, 1983. 335 pp. + særskilt sammenfatning. Kr. 50,00.

Overvejelser om indeksfinansiering. Redegørelse fra det af boligministeren den 3. november 1982 nedsatte indeksfinansie-